

FoU-strategiplan for Senter for omsorgsforskning Midt-Norge, perioden 2010-2014

Innledning

Forsknings- og utviklingsarbeid er sentralt når det gjelder å utvikle kunnskap om det hverdagsnære helse- og omsorgsarbeidet som drives i kommunene. FoU-virksomhet gir også kommunene et grunnlag for å beskrive, vurdere og forbedre sitt arbeid på en mer systematisk måte. FoU-virksomheten skal utvikles i nært samarbeid med personer i praksisfeltet, og utgjøre en lett tilgjengelig støtte i helse- og omsorgsarbeidet. Det krever at hver kommune har tilgang til praksisrelevant FoU-kompetanse.

FoU-virksomheten skal bygge bro mellom teori og praksis, mellom å lære og å gjøre. Det medfører at FoU vil kunne ses som en implementeringsinstans, dvs. et forum som stimulerer praktisk tilpasning av kunnskaper og forskningsresultater. Det dreier seg om en vekselvirkning mellom teori og praksis der praksisfeltets oppgave blir å forsyne FoU-virksomheten med viktige spørsmål, oppgaver og problemstillinger. FoU-virksomhetens oppdrag blir da ikke bare å søke og gi svar, men også å formidle disse på en forståelig og enkel måte som fremmer den praktiske tilpasningen.

For å imøtekomme dette har Helse- og omsorgsdepartementet opprettet fem regionale senter for omsorgsforskning, ett i hver av de gamle helseregionene. Omsorgsforskningssettene skal utfylle hverandre, og gjennom en synlig profil komplettere andre regionale og nasjonale kompetansesentre og forskningsmiljøer. Omsorgsforskningssettet for Midt-Norge er tilknyttet Høgskolen i Nord-Trøndelag. Oppgaven til Senter for omsorgsforskning Midt-Norge er å være et forsknings- og kompetansesenter som skal samle, produsere og formidle kunnskap om omsorg og omsorgsarbeid. Senter for omsorgsforskning Midt-Norge har som FoU-profil valgt ***Hjemmet og nærmiljøet som arena for helse og omsorg med særlig fokus på utkantkommuner***. FoU-planen utgjør et strategisk hjelpemiddel for å nå mål på kort og lang sikt, og vil være veiledende for sentrets prioriteringer.

FoU- planen berører fire strategiske handlingsområder:

- I. Småkommuner**
- II. Kompetanseutvikling**
- III. Formidling**
- IV. Omsorgsspørsmål knyttet til den samiske befolkningen**

Visjonen er at Senter for omsorgsforskning Midt-Norge skal være i forsknings- og kunnskapsfronten i Midt-Norge innen FoU og formidling av omsorgsforskning. FoU-aktiviteten skal være praksisnær og skje i samarbeid med kommuner, høyskoler og andre relevante forskningsmiljøer. Senteret skal være en nasjonal ressurs innen forsknings- og utviklingsarbeid knyttet til utfordringer i små kommuner i utkantstrøk og innen helseutfordringer relatert til den samiske befolkningen. I denne sammenhengen skal Senter for omsorgsforskning Midt-Norge oppleves av samarbeidspartnerne som en ”omsorgsforskningens nærbutikk”. For å lykkes med dette må Senter for omsorgsforskning Midt-Norge kontinuerlig bygge opp kompetansen innenfor sine fordypningsområder. Dette kan gjøres ved å ha som mål å ansette personer med doktorgrad innenfor disse områdene.

Fremtidens utfordringer for helse- og sosialsektoren

Dagens og fremtidens helse- og omsorgsutfordringer står i fokus i denne strategiplanen. Utfordringen er å finne i hjemmet og i nærmiljøet til pasienten/brukeren. Dette innebærer at det vil bli lagt mer vekt på individ- og brukerperspektivet når det gjelder helse- og omsorgstjenestens kvalitets- og arbeidsområde. I dag mottar flere brukere bistand fra helsetjenesten i nærmiljøet, og stadig flere pasienter oppmuntres till egenpleie gjennom etablering av nettverk og selvhjelpsgrupper. Disse utfordringene må møtes av forsknings - og utviklingsprosjekt i samhandling mellom senter for omsorgsforskning og kommunene.

En voksende andel av befolkningen når en stadig høyere alder, og det er ingen tegn på at denne utviklingen skal stoppe opp. Bedre medisinsk behandling og livsstilsforandringer har trolig bidratt til denne utviklingen. Alder utgjør en viktig risikofaktor for kreft, og en økt andel eldre innebærer en økning av andelen personer som rammes av kreftsykdommer. Alder utgjør også en risikofaktor for demenssykdom. Andelen personer over 85 år som rammes av demens, er cirka 25 %, noe som tyder på at økt levealder også innebærer en økning av demensrammede personer. Den vanligste dødsårsaken blant personer over 65 år er fortsatt hjerte-karsykdom som står for cirka 35 % av samtlige dødsfall. I de kommende tiårene vil vi få en økning i gruppen eldre personer som trenger hjelp og støtte på grunn av svekket funksjonsnivå og helse. Samtidig vil vi se en tilsvarende økning av friske eldre i samfunnet. Blant gruppen eldre, som i den øvrige befolkningen, vil vi sannsynligvis oppleve ytterligere endringer. Andelen utenlandsfødte kommer til å øke, likeledes andelen rusrelaterte skader og personer med lungesykdommen KOLS; en økning som ses særskilt blant kvinner. Trenden er at sykehusbehandling i økende grad kommer til å bli sentralisert, og andelen syke som pleies hjemme vil øke.

Fra samisk hold ytres et ønske om på en bedre måte kunne påvirke fremtidige strategier som har betydning for den samiske kulturen og det samiske samfunnet. Den samiske befolkningen har blitt en minoritet i sitt tradisjonelle område, og kommer sjelden til orde i den demokratiske prosessen. Samenes fravær i norsk historieskrivning og i skolens undervisning har ført til et svakt engasjement for samenes interesser i samfunnsdebatten samt manglende kunnskap og fordommer om den samiske kulturen i den norske allmennheten. I eksempelvis Nasjonal helseplan (2007-2010) betones det at samene har rett til et likeverdig helsetilbud, noe som krever helse- og omsorgsarbeidere med kompetanse i samisk språk og kultur. I Midt-

Norge fins det en sørsamisk urbefolkning anslått til omkring 1500 personer. Disse utgjør en minoritet i den samisk befolkningen i Norge, hvilket kan være et problem da den samiske urbefolkningen oftest oppfattes som en homogen kulturell gruppe. For mange nordmenn er sørsamer det samme som de samer som lever i Finnmark, til tross for at sørsamene har et eget språk og egen kultur.

I Norge er det en politisk målsetting at mennesker uavhengig av sykdom og funksjonsevne skal kunne leve et så "normalt" liv som mulig, noe som fører til at stadig flere mennesker mottar hjelp/bistand/omsorg fra helse- og sosialtjenesten der de er aktive og lever sine liv. At flere tjenester ytes på brukerens arena, skaper behov for ny kunnskap og nye arbeidsmetoder. Gjennom vår faglige profil ønsker vi å prioritere forskning og utviklingsarbeid som setter søkelys på dette, og bidrar til å utvikle kritisk analytiske arbeidsmetoder innenfor feltet.

Mål for Senter for omsorgsforskning Midt-Norge

Målet for virksomheten til Senter for omsorgsforskning Midt-Norge er gjennom FoU-arbeid sammen med kommunene å skape et kunnskapsfundament som bidrar til at innbyggerne i kommunene kan oppleve trygghet gjennom god omsorg og pleie i nær samhandling med pårørende. Omsorg og pleie gis ut fra individuelle behov, og kan bestå av alt fra samtale til omfattende omsorgstiltak.

HANDLINGSOMRÅDE 1:

SMÅKOMMUNER

Tynt befolkede distriktskommuner står overfor store utfordringer i årene som kommer;

eksempelvis, en aldrende befolkning forårsaket av at de unge flytter ut mens de eldre blir igjen. Innen pleie- og omsorgstjenesten har ofte de ansatte høyere gjennomsnittsalder og lavere utdanningsnivå enn tilsvarende personale i sentrale strøk. Flere undersøkelser viser også at eldre i utkantstrøk har dårligere helse enn eldre i mer urbane områder. Det faktum at en femtedel av norske kommuner med mindre enn 1000 innbyggere er lokalisert i Midt-Norge, gjør at Senter for omsorgsforskning Midt-Norge bør ha fokus på de helseutfordringer som dette kan innebære, for så vel mottakere av helse- og omsorgstjenester som utøvere av disse tjenestene.

Senter for omsorgsforskning Midt-Norge skal gjennom forskning og utviklingsarbeid bidra til utvikling og forbedring av omsorgstjenesten med utgangspunkt i de utfordringer og behov som defineres i og av kommunene generelt og utkant- og grensekommunene spesielt. Det er viktig at FoU-virksomheten tar utgangspunkt i områder innenfor ulike spesifikke fagfelt. Senter for omsorgsforskning Midt-Norges målsetting er å bidra till at den kommunale helse- og omsorgstjenesten i høyere grad profileres som en organisasjon som primært baseres på kunnskap og overlever på ny kunnskap. I dette inngår også å stimulere det pasient-/brukernære FoU-arbeidet, den kliniske forskningen og det folkehelsevitenskaplige forsknings- og utviklingsarbeidet.

Delmål:

Senter for omsorgsforskning Midt-Norge skal:

- årlig gjennomføre mellom fem og ti kommunebesøk i regionen for å informere om sin virksomhet
- gjennomføre ulike former for behovskartlegging i dialog med kommunene i regionen

- etablere og styrke samarbeidet med undervisningssykehjemmene og undervisningshjemmetjenesten i regionen
- i løpet av planperioden etablere et eksternt finansiert ”symbolprosjekt” i samarbeid med én eller flere kommuner i regionen

HANDLINGSOMRÅDE 2:

KOMPETANSEUTVIKLING

Senter for omsorgsforskning Midt-Norge skal gjennom forskning og utvikling, rådgivning og veiledning bidra til å utvikle nødvendig og relevant kompetanse i de ulike kommunene, høgskolene i regionen og innenfor sentrets eget kjerneområde. Det kanskje viktigste kjennetegnet på et vellykket FoU-engasjement er at det utvikles en kunnskapssøkende og kritisk holdning. Dette vil føre til at internasjonal kunnskap får lokal og regional tilpasning og at fornyelse og forbedringer av virksomheten påskyndes.

Delmål:

Senter for omsorgsforskning Midt-Norge skal:

- ha som ambisjon å delta som veiledende instans i to til tre kommunale FoU-prosjekt
- i den grad det er mulig, alltid ha personale fra høgskoler, kommuner, og studenter involvert i pågående prosjekt
- i planperioden ha som målsetting å ha to til fire doktorgradsstipendiater knyttet til sentret, og at det ferdigstilles minst én doktorgradsavhandling i løpet av planperioden.
- kontinuerlig bidra til at bachelor-, videreutdannings- og masteroppgaver ferdigstilles innen SOF's fordypningsområde

- gå inn for å opprette et aktivt samarbeid med HUNT
- være i dialog med andre relevante forskningscenter og forskningsmiljø

HANDLINGSOMRÅDE 3:

FORMIDLING

Senter for omsorgsforskning Midt-Norge skal drive utstrakt formidling av forskning og utvikling som et bidrag til å øke kompetanse og kvalitet innen omsorgstjenesten. Det er nødvendig med økt samhandling for å spre den kunnskapen forskere produserer, slik at den kommer til nytte for befolkning og samfunn.

Den viktigste formen for presentasjon er å publisere FoU-resultatene i nasjonale og internasjonale forskningstidsskrifter. Det er også av stor betydning å presentere resultatene ved konferanser og symposier.

Delmål:

Senter for omsorgsforskning Midt-Norge skal:

- fortløpende videreutvikle sin hjemmeside og ha som ambisjon å oppdatere denne annenhver måned
- ha som ambisjon å publisere og formidle minst tre artikler/rapporter per år
- ha minst to regionale seminar per år
- ha som ambisjon i planperioden å aktivt medvirke i de regionale høgskolenes undervisning gjennom formidling av senterets virksomhet
- ha som ambisjon årlig å gi ut et temahefte som beskriver senterets virksomhet

HANDLINGSOMRÅDE 4:

HELSE- OG OMSORGSSPØRSMÅL KNYTTET TIL DEN SAMISKE BEFOLKNINGEN

Ettersom forskningsbasert kunnskap har fått stadig større betydning, og at det i mange sammenhenger påpekes mangelfull kunnskap om samiske forhold, skal Senter for omsorgsforskning Midt-Norge medvirke i oppbyggingen av informasjon som gir generelt større kunnskap om det samiske samfunnet, og om forholdet mellom minoritets- og majoritetssamfunn i regionen. Gjennom å forske på problemområder som kan relateres til helse- og omsorgsutfordringer i den samiske befolkningen, i særdeleshet den sørsamiske, og gjennom aktiv formidling av kunnskap, skal Senter for omsorgsforskning Midt-Norge bidra til å høyne kompetanse og forståelse for de særskilte utfordringene som kan knyttes til samenes helse og kultur

Delmål:

Senter for omsorgsforskning Midt-Norge skal:

- ha som ambisjon å ha minst to pågående prosjekt årlig med samisk fokus
- ha som ambisjon før år 2014 å være delaktig i et interregionalt EU-prosjekt med samisk omsorgsforskningsfokus
- gjennom sin virksomhet bidra til at FoU-kompetansen styrkes innen den samiske befolkningen gjennom å arbeide for at én eller flere personer med samisk bakgrunn aktivt deltar i prosjektene
- gjennom samarbeid med ulike avdelinger på høgskolene innføre samiske spørsmål i undervisningen

- i sitt FoU-arbeid ta hensyn til og ivareta samenes historie, språk, kultur og samfunn
- gjennom veiledning aktivt bidra til at det samiske perspektivet ivaretas innen helse- og omsorgstjenestene i regionen